

ИСМОИЛ ТЎЛАКОВ

Т Ў Р Ғ А Й

Шеърлар

Тошкент
Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети
«Ёш гвардия» нашриёти
1983

Эзгулик оламига ҳавас, қадрдон қишлоғига мафтункорлик, болаликнинг жўшқин хотироти шоир ижодининг асосий мазмунини ташкил этади. Исмоил Тўлаков бу тўпламга киритилган «Соғинч» туркум шеърларини Бобир таваллудининг 500 йиллигига бағишлаган.

Тақризчи Раззоқ Абдурашид

Т 70403—174
356(04) — 83 —66—83 4702570200

© «Еш гвардия» нашриёти, 1983

Ш О И Р

Хайрат — кўзларимдан оқар ёш бўлиб,
Портламоқ шаштида энтикар юрак.
Келгил қувончимга ўзинг бош бўлиб,
Хаёл осмонимда чарх урган Тилак.

Бир интиқ талпиниш келар ич-ичдан,
Ўзим ўз қалбимдан қочай қайларга.
Мен бугун шоирман телба севинчдан,
Лабимни босаман аччиқ майларга...

Мен бугун шоирман. Дўстим — бўронлар,
Кўксимни очаман дунё ғамига.
Қалбимда ниш урган абринайсонлар,
Байт эрур бахшида севги номига.

Мен бугун шоирман!
Новдадаги ёлғиз сарғимтир япроқ —
Йигит йўлларига интизор Қиздир.
Унинг кўксидаги муқаддас қийноқ
Ҳали дунё англаб етмаган Сўздир.

Мен бугун шоирман!
Ўшал сирли сўз —
Сеҳрин кашф этмоққа аҳд айладим, аҳд.
Илҳомим чашмаси бир жуфт қора КЎЗ.
Юзларимни ювмоқдадир бахт...

Мен бугун шоирман.

ПАБЛО НЕРУДА ҲАҚИДА

(баллада)

Ҳар куни
шоирин
зиёрат этмак-чун
одамлар тўлқини
узилмас бунда.
Чилининг
беҳуда тўкилган хуни
ларзага келтирар
уларни.
Зиёрат исёнга,
исёнлар бўронга
айланар ҳар кун.
...Вужудларни кишанламоқ мумкин,
лекин
орзуларни этмоқлик тутқун
хаёлдир, хаёл...
Шоир орзулари
билмагай завол.
Унинг
мушт бўлиб тугилган қўллари,
шеър бўлиб туғилган йўллари,
ажал сиртмоғида
етган сўнгига;
биноқ,
шоир руҳи,
шоир шеърни
эзгулик сўқмоғида
келажак тонгларни
кутадир уйғоқ.

* * *

Ҳар куни
шоирин
зиёрат этмак-чун
миллионлар тўлқини
узилмас бунда.
Ғазабга келадир хунта.
Қонли қўлларини
келинлар ашқида
ювмоқлик учун
напальм бомбаларин
портлатадилар...
Ўққа тутадилар.
Тутишар ўққа,
орзуларни
чиқармоқчи бўлгандай йўққа.

* * *

«...Нима қилмоқ керак?»
Талвасага тушар жаллодлар.
«Нима қилмоқ керак?»...
«...Паблонинг қабрини
кўчирмоқ керак».

У-ў... вайрон этмак билан
қабрни,
тўсиб бўлармиди
халқининг
шоирига эътиқодини!
Ўқларга кўкрак очиб,
химоя этурлар
шоир хокини.
Паблонинг жаллодлардан
ололмаган ўчу ҳаққини

улар олажак...
Эзгуликни
бўғмоқ бўлганлардан
ўч олажак
муштумга айланган
беш қитъа!..

* * *

Бир майин кезинади оқшомлар,
Йўнғичқанинг ёноғин силаб.
Йўнғичқанинг ёноғида шабнамлар
Ўлтиради юлдузлардан бахт тилаб.

Юлдузлар бахт ваъда айлар бир жаҳон,
Бир жаҳон бахт туйғуси-ла маст шабнам;
Тонг ҳисларин шимганича беармон,
Туёқларнинг шарпасини сезмас ҳам...

Бир чеккада сакраб-сакраб бепарво,
Беда чайнар тушовланган йилқилар...
Юлдузлардан бахт тилаган шабнамлар,
Йилқиларнинг туёғига йиқилар...

ЧАВАНДОЗ

Отам

машхур чавандоз бўлган.
Улоққа кирганда
самани билан
мадад бермак учун
олдинда
от чоптириб борар эди
йигитлар.
Аёллар
дурраларин отардилар
майдонга томон.
Биз, гўдаклар эса
ҳаяжондан
киприкларда нам
қичқирардик:
— Отажоним,
Янаям илдам!..
Ана, чап ёнингизда
отлар келмоқда...
Бир қадамгина қолди.
Эҳ бир қадам...
Қамчиланг,
қамчиланг,
камчиланг...
Ниҳоят,
маррага элтганда
отам улоқни,
ўзга отлар
жой тополмай
қўярга ўзин,
кишнардилар
тешиб юборгудек қулоқни.
Наздимда,
отларнинг кўксида

бир ёниқ армон
ётарди пинҳон:
«Насиб бўлса эди,
шундай бир ўктам,
шундай бир кўркам
улоқчи билан
бир мартагина
кирмоқ майдонга...»

Чавандозлар эса
дердилар:
— Биз ҳам
шу арғумоқ тизгинига
қўл урмоқ бахти-ла
яшармиканмиз?..

Эҳ-ҳе, бу — ўттиз йил
олдиндаги гап.
Бир пайтлар
улоқни қизитган тулпор,
ана, кўзларини
тикканча ерга,
ҳолсиз, бемадор
турибди мудраб.
Отам
ҳар куни
кекса саманини
силар меҳрибон
ва унсиз-унсиз
сирли сўзлар айтар
кулоқларига.
Эгар уриб
бедазорга
етаклаб чиқар,
қайтадан кирмоқни орзулагандек
ҳаётнинг

турфа хил улоқларига.

Отамнинг ёлғиз юпанчиги —
шу кекса тулпор.

Улар бир-бирига
эртаклар сўзлашар
бесўз, безабон.

Гўё шу сассиз эртакда
қайтадан туғилар
ёшликдек беғубор,
ёшликдек сертуғён
ўттиз йил аввалги
жўшқин ҳаётнинг
ўтли лавҳаси...

Отам
машҳур чавандоз бўлган.

ТУРФАРАНГ ЛОЛАЛАР

Болалар —
кекса дунёнинг
кекса армонларидан
яралган лолалар.
Лолалар
турли қитъаларда
турли тусда бўлар...
Шу турфارانг лолалар
кекса дунёнинг
кекса армонларини
яшартириб
ўз орзуларида,
сўйлар саболарга
бир дoston қилиб.
Дунёнинг
минг йиллик армонлари,
минг йиллик орзулари,
минг йиллик ўйлари
лолалар тилида
бир дoston бўлиб,
заминнинг кўксини
тўтмоқда бу кун.
Ҳайбатли жалалар,
ҳайбатли бўронлар,
тўхтанг!
Бўғманг лолаларнинг
хайратли дostonларини.
Кўйласин!
Борлиқни копласин
лолаларнинг

ёниқ достонлари,
тиниқ достонлари,
эзгу достонлари....

Болалар —
кекса дунёнинг
кекса армонларидан
яралган лолалар.

У яшарди,
 шаҳардан олис
 адирларнинг кўз соққасига
 жойлашган қйшлоқда,
 Бобоси, Момоси билан.
 У яшарди,
 болалик сирларига тўла
 ўзининг беҳудуд самоси билан.
 У яшарди,
 олис-олисларда
 қад тиклаган
 шаҳарга бормоқлик
 ҳаваси билан.
 У яшарди,
 севарди,
 қуёш чиқаётганда,
 қуёш чўкаётганда
 чўққидан
 уфққа термулмоқни жим.
 Қуёшнинг ботиши,
 осмоннинг зангори қаъридан
 юлдузларнинг
 узилган олмалардек
 ўзин отиши
 юрагига
 соларди ларзга.
 Болани чорларди
 самолардан
 тўкилган ҳайрат.
 Болажон

тонготар ёқларга,
кунботар ёқларга
кетгиси келарди
бир ўзи...

Трассада
оқаётган автоларга
ҳаваси келиб,
қўлларини
силкитарди жим.
Қўксига сиғмаган ҳислари —
кўз ёшларин
силкитарди жим.
Автоларга
осилиб кетса,
самолётлар қанотига
қўнса қуш мисол.
Кўз очиб юмгунча
чироқлар порлаган
шаҳарнинг
турса остонасида.
Қўл чўзган чоғида
шаҳар дарвозаси
очилиб кетса,
пешвоз чиқса
эртакдаги
хур соҳибжамол...
Болажон
олис шаҳарларга
кетгиси келарди.
Қани эди,
қирлар кузатиб қолса,
майсаларин
силкитиб шодмон.
Қани эди,
чинорлар

қўлларини узатиб қолса,
оқ фотиҳа берган Момосисимон.

Қани эди,
қадрдон ҳамроҳлари:
каптари, сигири, олапар ити
шу чўққидан туриб
хайрлашсалар...

Қани эди,
Бобосининг
ўралган саллаларидек,
ҳув чигал сўқмоқлар
етакласа
ўшал манзиллар томон.

Қани эди...
Мана шу чўққидан туриб
хайқирса сўнгги бор:
«Хайр, менинг адиргинам —
тилсиз сирдошим!

Моможоним,
хуш қолинг Сиз ҳам!
Бобожоним,
бўлинг соғ-бардам!
Сиз кўйлаган
достонлардаги
Ғиротларнинг
изидан кетдим!...»

Ишонаман!
Болажоннинг орзулари
ўшалар бир кун.
Ёнаётган ҳислари билан
олиб кирар дадил,
шаҳарларнинг
гавжум бағрига
қишлоғининг
мусаффо ҳаволарини...

Бир бола яшайди,
адирларнинг кўз соққасига
жойлашган қишлоқда,
олис-олислардан
уни чорловчи
шаҳарга бормоқлик
ҳаваси билан...

Болаларнинг
ўз йўли,
ўз шаҳри,
ўз уйи бўлар —
болалик хаёллари
ичра тикланган.
Ўз шаҳрин суюкли эркаси бўлиб,
ўз йўлида
эркин-эркин ташларлар қадам...
Эҳ, катталар,
бефарқ қарамангиз
гўдакларнинг
ишларига Сиз.
Йўлларга чизилган
қуёшлар шаклида,
шаҳарлар шаклида,
уйлар шаклида
тавсия этмоқда
маъсум қалбларида яратган
оламларини.
Тавсия этмоқда
фисқу фасодлардан ҳоли
оламларини.
Тавсия этмоқда
худди биз ҳам
бир замонлар
тавсия этганимиз каби
катталарга
ўз оламимизни...
Биз уни

шунчаки эртак деб,
шунчаки эрмак деб
мусаффо қалбдаги
оппоқ оламни
қора булутларга
кўмиб қўймайлик.
Токи улғайганда
биз каби улар ҳам
йўқотиб қўймасин
болаликнинг
оппоқ оламларини.

Болаларнинг
ўз йўли,
                    ўз шаҳри,
                                    ўз уйи бўлар —
болалик хаёллари ичра
тикланган.

...Камалаклар тилини,
Барглар тилини,
Қапалаклар тилини
тушунасан-ку!
Отаннинг тилини
тушунмайсан,
қизгинам, нечун?..
Очиб кирганингда
дунёнинг, қалбнинг —
муқаддас эшикларини,
тушунарсан, албат,
(инонгум),
Отанг кўзидаги
Ҳаётнинг
маъюс қўшиқларини...

БОЙЧЕЧАК

Бу кеча негадир келмайди уйқум.
Тўртинчи қаватнинг
бетон деворлари
омбир бўлиб сиқаётгандек.
Бўғзимга тиқилиб қолгандай қуйқум.
Бўғилаётгандек нафасим,
етишмаётгандек ҳаво
қийналиб кетаман.
Олиб қочмоқ бўлиб ўзимни
бетон азобларидан,
болалик ўйларимга
қайтаман...

Маҳалланинг
тенгдош эркатойлари
йиғилишиб бойчечак айтар эдик:
Бойчечагим, бойчечак,
Бойчечагим, бойчечак,
Бу ҳовлида келинчак.
Келинчакнинг бешигига
Фарзанд бергин бир этак...
Фарзанд бергин бир этак.
Бойчечагим, бойчечак.

Бировлар
олисдан эшитибоқ
тошқиндек овозимизни,
занжир урардилар эшикларига.
Ва эртаси муаллимамизга
пўписа қилардилар,
коммунистик тарбияни
сўсайтирдинг, деб.
Севимли опажонимиз

улар куйнкаётганда
кулиб турар эди мулойим.
Кейин ҳам ҳеч сўз демасди.
Майин ва ёқимли жилмайиш билан
қалбини очарди бизларга.
Баъзилар ўзидан чўчирди чоғи,
таъқиқлайверардилар
бойчечак айтиб
маҳаллада юришимизни.
Биз эса
нақ улар эшиги ёнида,
янада баландроқ овозда
айтаверар эдик
баҳорий қўшиғимизни.

Бефарзанд,
мансаб курсисига
ўта хирс қўйган
бир маҳалладошимнинг
бемаза сўзларин
эслайман ҳамон:
«Нон кесак устида бўлган замонда
бир бурда нон,
сарик чақа учун
тентираб юрибсизми-ей
шўрлик чурвақалар...»
Бизга садақа керак эмас эди,
Кетиб қолар эдик олмасдан
янги тушган келинларнинг
баркаш тўла совғаларин ҳам.
Маҳалламиздаги барча уйларга
киплардан олиб қайтган
бойчечагимизни
қўшиқларга ўраб
улашғимиз келарди фақат.

Маҳалланинг
чангли кўчаларини
биздан кейин ҳам
тўлдириб юрсин дердик
ёғоч тулпор минган болалар.

Менга шундай туюлар ҳозир:
Уша маҳалладошим
бизларни эмас,
баҳор билан бирга,
бойчечак билан бирга,
қўшиқ билан бирга
кириб келаётган
ўзининг ҳаётгий армони —
Фарзандни
кўймас эди уйига гўё...
Бизнинг гўдак ниятимизга
кўпроқ келинчаклар
ва кейин
саксонни ёқалаб қолган кампирлар
ҳайриҳоҳ эди...

Болалик хаёллари
телба айлайди мени.
Юрагим қинидан чиқгудек потрар.
Ланг очиб юбораман эшикни дарҳол.
Зиналарни,
бетон зиналарни
ларзага келтириб
қадамлари, қўшиқлари билан
кириб келса дейман шу асно
қўлларида бойчечак ушлаган,
бошларига бойчечакдан
чамбарлар кийган
ҳамқишлоқларим.

Эҳ, ҳозирги болалар,
бойчечак ҳақдаги
қадимий қўшиқларни
билармиканлар?..

Болалар
агар ўрганмаган бўлса,
бойчечак ҳақдаги
ўша қўшиқни
майли, ўзим айтай,
жўралар, тингланг:
Бойчечагим, бойчечак,
Бойчечагим, бойчечак,
Бу ҳовлида келинчак.
Келинчакнинг бешигига
Фарзанд бергин бир этак...
Фарзанд бергин бир этак.
Бойчечагим, бойчечак...

СОҲИЛ МАНЗАРАСИ

Иссиққўлга отди қуёш ўзини
Ўт туташди кўм-кўк сувларга.
Тўлқинлар
кўм-кўк сувларни эмас,
ял-ял оловларни
соҳилнинг кўксига отади гўё.
Балиқлар
ва балиқларга айланмоқ орзусида
сузган болалар
шодлана-шодлана,
қийқира-қийқира
алвон тўлқинларга урар кўксини.
Улар шодлигидан
ҳайрон ва карахт
дарахтларнинг синган шохлари —
бағрини қумларга тиққанча,
олисларга нигоҳ тикканча
ётар ўксиниб...

Титаман
қоралама қўлёмаларни,
Қачондир
бир Байтни
шу оппоқ бағирга
хазон либос ила
кўмганман.
Унда айтилмаган Муҳаббатим
ётибди муштоқ.
Унда дўстга аччиқ Сўзим;
Душманга
нафратга айланган Кўзим
кўмилган.
Менга керак
ўша ўтли Байт!
Юрагим исёнга
                    шайланган чоғда,
Юрагим бўронга
                    айланган чоғда.
Менга керак
ўша ўтли Байт!
Дўстлар лоқайдлашиб
                    бораётган пайт,
Ҳислар ўтмаслашиб
                    бораётган пайт,
Мен унга
                    қалбимни
                                    очмоқлигим шарт.
Уша байтга
                    сифиниб яшайман,

Уша байтни соғиниб яшайман.
У балки чиндан Шеър.
У балки содиқ Дўст.
У балки сендирсан, Гулим...
Титаман
қоралама қўлёмаларни.
Қачондир
биринчи севгидек
ноёб бир Байтни
шу оппоқ бағирга
хазон либос ила
кўмганман...

Кутдим.
Келмадингиз.
Кетаман.
Булут ҳам бўшатди бағрини,
Япроқларда унинг ҳасрати.
Ичга ютганича қаҳрини,
Барглар қизиқчидек
қарсак уради.
Оламнинг
                                чинакам ғамлари эса
Қипригимда маъюс туради.

Кутдим. Келмадингиз...

Мени тушунмайсиз.
Биламан.
Сўзларингиз яширса ҳам,
Кўзларингиз ошкор этар
ҳисларингизни.
Кўнглим учун
иш тутмоқ бўласиз.
Бахт деб
ширин сўзни,
сохта табассумни
совға этасиз.
Раҳмингиз келади...
Биламан,
қалбимиздаги
ишонч минорлари
кулади.
Буни
менмас,
сизмас,
ҳатто девордаги
суврат билади.
Бари бир
бир-биримизни
ялдаб яшаймиз.
Бас.
Етар.
Энди алдовларга
якун ясаймиз.
Керак эмас,
шунчаки табассум,
шунчаки илтижо,
шунчаки вафо.
Бас!

Керак эмас!
Менга
қалбингиз керак.
Муҳаббатга,
нафратга
лиммо-лим тўла
қалбингиз.
Менга
тилингизни эмас,
қалбингизнинг
садосин беринг,
Зид бўлса ҳам
орзуларимга.
Токи
алданиб ўтмайин
ёруғ дунёдан.

Менга қалбингиз керак.
Эҳ, тушунмайсиз...
Бахтли қилмоқ
бўласиз яна...

* * *

Сукунат
қабоқдек оғир.
Қабоқдек оғир сукунат
осилиб ётади
кечанинг
қовушган киприкларида,
увишган киприкларида.
Юлдузлар — оташ тўла бағир —
жамолини
кўз-кўзлаб қулар.
Сукунат
сассиз қаҳ-қаҳалар зарбидан
Кечанинг
юзига қулар.
Унинг дардли энтикишлари
туннинг эртақларин чувайди.
Томчи-томчи ўйлари,
томчи-томчи дардлари
майсалар юзини ювади...
Сукунат
сабуҳий ранглар жилвасин
кўрар тушида...
...Кеча оғушида
муаллақ ётган
қабоқдек оғир
Сукунат
эриб кета бошлар
Саҳар тушида...

* * *

Аста қуримоқда денгиз сувлари,
Аста ўзгартмоқда дарёлар изни.
Табиатнинг бундай ноз-ғулулари
Гоҳ ташвишга солади бизни...

Кўтарилса денгиз ўрнида макон,
Саҳролар бағрида жўш урса зилол.
Демак, табиат ҳам ўзига имкон —
Йўлларини излайди яққол...

Олам кўксидаги бундайин жумбоқ
Поймол этолмас чарх саодатин.
Сизни ваҳимага солмасин, ўртоқ,
Денгиз, дарёларнинг қизиқ одати.

Ҳа, денгиз сувлари чўкади қуйи,
Аста ўзгартади дарёлар изни.
Шу тахлит,

табиат

асрлар бўйи

Синаб келар

юрагимизни...

* * *

Ушанда

Ўртага тўкишим керак эди,
юракдаги дардларимни, о!
Мажбур этишим керак эди,
Сени ҳам,

аммо

журъатим етмади.

Уйлардим:

«Ўртамизда турган — юрак,
Самимий, покиза юрак».

Эҳ, адашган эканман,
сўрғичга алданган
гўдак мисоли.
Бошқа экан қалбинг лисони,
Адашган эканман!
Илк бор раҳна солганингда
дўстлик уйига,
хайқирмоғим керак эди-ку?!
Нега жим қолдим?
Қалбинг
    бойқуш ошёнига
                                айланганини
сезмадимми ё?
Наҳот, сўзларга ишондим!
Лабларингдан чиққан сўзларга!
Ҳаммасига
    чек қўйишим
                                керак эди-ку,
оғзимга мум тишлаб
    қолдим не учун?
Раҳмдиллик қилдингми қалбим?
Юрагим, ожизлик қилдингми сен ё?!
Бошимни қотирар битта муаммо, —
Нега кечиряпман хиёнатни мен?
Машъум хиёнатни!
Ва яна нега
жим турибман, жим?!
Гарчи сен,
бузсанг ҳам дўстлик сиёғин,
наҳот юз буриб кетолмам
сендан бир умр?!
Мунофиқ қалбингни,
манфур қалбингни
кувиб чиқаролмам
қалбимдан наҳот?!
...Таажжуб!

ЖЮЛЬЕН СОРЕЛЬ МОНОЛОГИ

«Мен ҳақиқатни севардим, лекин қани у...»

СТЕНДАЛЬ. «Қизил ва қора»

Дангал сўзларимдан бўлмангиз ҳайрон,
Ошкор этмоқликка мажбурман, мажбур.
Сизни севолмадим, жаноблар, ҳеч он,
Зотан, даврангизга интилдим мағрур.
Шу мушфиқ ватанга, шўрлик ватанга
Содиқ ўғил бўлмоқ тилагим эди.
Аммо ўрадингиз уни кафанга
Сотмоққа шайланиб турибсиз энди.
Мисоли жонзотга чирмашган илон
Кемириб-кемириб ичяпсиз қонин.
Дарду гами эмас, ватаннинг бу он
Зарурдир сиз учун бойлиги, шони...
Ватан деб чўнтакни тушунасиз сиз,
Сиз-чун ақча — қуёш, ақчадир худо.
Агар тили бўлса айтсин бир оғиз,
Эгнингизда турган шу кафан — ридо.
Сиз учун Қалб нима? Имон нимадир?
Муҳаббат нимадир? Нима Садоқат?
Фақат мақтанчоқлик, шароб, таъмадир...
Хайҳот, мен буларга қилолма тоқат!
Оғизга мум тишлаб турмоқ не учун,
Кийналиб кетди-ку, ахир бу Виждон.
Мен сизга нафратим очаман бугун,
Лаврангизга қарши бошлайман Исён.
Нима ҳам дер эдим, булар сир эмас,
Нима ҳам қилардим ўзимдан тониб;
Хақиқат деб илк бор олдим-у нафас,
Гадодек изладим сўнг уни, ёниб.
Тўғри, даврангизга интилдим, бу рост,

Гўзаллик ошёни англардим зотан.
Гарчи сезар эдим, сизнинг бу ифлос —
Ишингизни аммо ололмасдим тан...
Ҳа, энди барига ясайман якун
Ва ташлаб кетаман ифлос маконни.
Етим армонларнинг ҳурмати учун
Сиздан тозалайман буюк ватанни.
Қани у, Гўзаллик, Севги, Садоқат?
Барини ақчага этдингиз қурбон.
Қани у, мен севган ёлғиз Ҳақиқат?
Қани у, мен севган бетимсол Инсон?
Ахир севардим-ку мен уни танҳо?!
Тунлар йиғлардим-ку унинг йўлида.
Наҳотки улар ҳам бўлмишдир адо
Сиздек кимсаларнинг қонли қўлида?!
Хайҳот, ишонмайман, мумкинмас ахир,
Бу балки рўёдир, балки бир сароб.
Наҳотки Гўзаллик яшаса сағир,
Наҳот хоким бўлса Қалбга Изтироб.
Хайҳот, ишонмайман, мумкинмас ахир,
Ҳақиқат, садо бер, бормисан бугун?
Меҳрингга интилган бу оташ бағир,
Курашларга кирар сен учун.

Лағал сўзларимдан бўлмангиз ҳайрон,
Мен бунни айтишга мажбурман, мажбур.
Сизни севолмадим, жаноблар ҳеч он,
Чунки Ҳақиқатни севардим мағрур!

ТУРҒАЙ

А. О. га

Ўзинг митти, кўзинг митти тўрғайсан,
Нолиш айлаб юрагимни тўғрайсан,
Бошинг қафас тўрларига ургайсан,
Не ўзингни, бутун кўкни ўртайсан,
Тўрғайгинам, тўрғайжоним, тўрғайжон.

Соғинганинг явшанлару ирғайми?
Соғинганинг олисдаги тўрғайми?
Бу кун ёринг сенсиз дилхун юргайми?
Кўрингандан шўрли сени сўргайми,
Тўрғайгинам, тўрғайжоним, тўрғайжон?

Қафасингни очиб қўйдим, ўйнагил,
Эркинлигинг жўшиб-жўшиб кўйлагил,
Куйлолмаслик ўтларида куймагил,
Фақат ўзни яна алдаб қўймагил,
Тўрғайгинам, тўрғайжоним, тўрғайжон.

СОҒИНЧ

(Бобир руҳиятига айрим чизгилар)

1.

Чақмоқдек чақнаган исмсиз туйғу,
Бола ҳисларимга солмоқда сурон.
Бобом етолмаган бир армонсимон
Олис уфқларга чорламоқда у.

Этмоқ орзум эди туркни якқалам,
Алишер чорларди шеърий майдонга.
Лек бобом кўзи-ла боқсам жаҳонга,
Фақат шоир бўлмоқ экан жуда кам.

Салтанатнинг икки қутби — зулму эрк,
Эзгуликнинг қутби — тиф ила қалам;
Жисму руҳиятим тортар икки ён.

Мисли бўронларга кўкрак очган Барг,
Улар ўртасида турибман маҳкам,
Кўқсимда минг йиллик навқирон Армон...

2.

Пўртана домига тушган кемаман,
Қаршимда қоянинг совуқ нигоҳи.
Қандай бу диёрни ташлаб кетаман,
Кўз олдимда турса отам арвоҳи.

Не савдодир ахир бошимга булар,
Жигарим хиёнат йўлини кўзлар.
Бир пайт ошуфтаҳол боққан юлдузлар
Ёғий бўлиб энди ҳолимдан кулар.

Она оғушини қўмсайман; адл —
Бағрига бош қўйсам гўдакдек ювош,
Тожу тахт қайғусин унутиб дадил.

Пойингда турибман ғариб, девона,
Мисли киприкдаги омонат кўзёш;
Оғушингга олгин, Андижон — она.

3.

Тож эмас — бошимда турган оғир тош.
Тахт эмас — жисмимга ясалган қафас.
Аммо юрагимда ўзга бир оташ:
Гўзал ашъорлар деб оламан нафас.

Рухни толиқтирар қирғин, баротлар;
Шамолдек тентидим топмасдан кўним.
Садоқатли дўсту ёр бўлди отлар,
Улар сағрисида туғилди Кўним.

Қувонтирди на тахт, на ишқ, на шароб,
На илкимга кирган шаҳру сийму зар.
Юртдош кўзидаги мунгли Изтироб,
Кўнглим анорини бешафқат эзар.

Ҳинд сори юзландим, лекин қалб ҳамон
Бобирдек талпинар Андижон томон.

4.

Дастин кўтарганча бобои калон —
Темур оқсаб ўтди оқсоқ замондан.
Қиличин суқмади қинига бир он,
Уни баланд тутди ҳатто Виждондан.

Каттакон орзу-ла яшаб ўтди бир;

Яхлит қилмоқ эди фикри жаҳонни.
Аммо атадилар уни жаҳонгир,
Бешафқат оқизди дейишиб қонни.

Ўзи билан кетди ул сирли мақсад.
Устози пойига бош қўйган замон,
Ўргимчак уядек юртни босди сад...

Ҳар он жанг олдидан бир илиқ нафас
Қалбимга урилар: — Яшамоқ, ўғлон,
Қилич кўтармоқдан иборат эмас...

5.

Бугун тушларимга кирмиш Андижон,
Чорлармиш онамдек чиқиб роҳимга.
Ёлғиз сен етурсан, дея, оҳимга,
Йиғлармиш қўл чўзиб баримга нолон.

Ичиккан минорлар чўкканмиш аста
Отамнинг Ахсида мунғайган қабри.
Қўзғолганмиш битиб тоқати-сабри
Андижон сабоси куйлармиш хаста...

Мени олиб келмиш бошимдаги тож
Ва қонимда жўшган наслий бир сурон;
Ортга қайтмоқликка йўқ энди илож.

Қайларга отмасин қисмат бўрони,
Бағрингга қайтурмен юртим — онажон,
Ушалган онда элим армони...

6.

Менга қоронғудир бу ёруғ жаҳон,
Тордир барчаларга кенг бўлган очун.

Кўкракка интилган чақалоқсимон
Қадрдон исингни қўмсайман дилхун.

Сийму зар олдида тиз чўкиб Виждон,
Дўстлик мансабларга сотилди охир.
Энди бу юртларда яшамоқ, инон,
Қирпини тескари ютмоқдан оғир.

Бош олиб кетмоққа не иложим бор,
Турғун қолмоққа-чи бардош йўқ сира.
Қартайган чоғда ҳам яшар умидвор,
Қалбим кўксидаги ёлғиз хотира:

Шоҳ бўлиб бағрингдан қувилдим гирён,
Юртим, шоир бўлиб қайтгум бегумон.

7.

Маҳзун хотира-ла яшардим ул кун,
Чоғир гаштидин-да воз кечгандим, воз.
Соғинч дарди қалбни эзар эди боз
Ва кўнгил торимга урарди нохун.

Хати Бобурийда ашъор битгандим,
Ажиб бир сеҳри-ла олардим нафас.
Хушxabар айтдилар (кўпдан кутгандим):
«Андижондан савдо карвони...» «Шу бас!»

«Сўрар: келтирмаса гар малолига,
Шоҳ қабул қилсалар, келтирганмиз бож...»
«Оҳ, иелар деюрсан, истиқболига —
Ўзим чиқадурмен, бетахту бетож.

Бедаво дардимга шифодир, билсанг,
Юртдош ширдоғида келган қатра чанг...»

8.

Ҳисор тоғларида ғариб, нотавон —
Кезурдим; ўчганди умид чироғи.
Мулкдан айру шоҳман; ҳатто бурда нон —
Топмоқ имкони йўқ. Чор атроф ёғий.

Тангрим, қайга отдинг қисмат тошимми?
Бошимга солурсан яна не савдо?
Олгил, керак эмас, олгил тожимни,
Яшашга розимен мисли бир гадо.

Қорлар саҳросида кезурман мубҳам,
Наки шоҳлигимдин, ўзликдин тониб.
Иссиқ бир оғушни қўмсаймен мен ҳам
Қалбим очсам дейман содиқ дўст топиб.

Шундай хилқат борми ёруғ дунёда?
Бор эса, излайин кезиб пиёда!

9.

Самарқанд босқиндин ётар чалажон,
Отқин-сотқинлардан юрт ҳуркак оҳу.
Унинг ярасига керакдир дармон,
Фитнаю шаробдин тузалмайди у.

Кўчманчи улуснинг ваҳший овози,
Гўри Мир саҳнида берар акс-садо.
Мисоли ўлжага ташланган този,
Илкига киргани айлайди адо...

Бу юрт — авлодларнинг қутлуғ Имони.
Ҳеч қачон топталган имон-ла инсон
Боқолмас оламга мағрур ва сармаст.

Ки кимда жўшаркан темурий қони,
Гина-қудратни отсину бир ён,
Ёғийга ташлансин шер каби чапдаст...

10.

Илкимга кирганди Самарқанд охир,
Салтанат сеҳри-ла маст эдим ул кеч.
Черик, қўйиб берсанг мушукдин олғир,
Элни таламоқдин тийилмасди ҳеч.

Илк фармоним: Аҳли Самарқандга — нон!
Олғирларга эса бешафқат жазо!
Бундин улус бўлса беҳад шодумон,
Нокас беклар эди чексиз норизо.

Фитна ўқларини отганча зимдин,
Сотқинлик йўлига ўтганди улар:
Аммо бўшамасди қўли таъзимдин,
Қалбин кемирса-да ваҳший ғулулар.

Икки ўт саҳнида қолган эдим мен:
Жангданмас, фитнадин толган эдим мен.

11.

Эвоҳким, илкимдин Самарқанд кетди,
Бобо юртнинг беркдир чўнг дарвозаси.
Омад қуши шул кун бизни тарк этди;
Дилни эзар элнинг мунг, овозаси.

Минорлар туғига санчилган юлдуз —
Камалдаги махбуб кўз ёшларидир.
На кўз ёши, балки қотиб қолган кўз —
Қаъридин отилган бардошларидир...

Хери тупроғидан изладим паноҳ,
Алишер чорбоғи бўлди масканим...
Не кўз-ла кўрайки, шаҳзодалар, оҳ,
Бир-бирига экан ғанимдин ғаним...

«Ҳайт» дедиму кетдим мулки афғонга,
Ота юртдин олис бийдек ёбонга.

12.

Қиличлар жаранги тиндилар бу шом,
Самарқанд гўдакдек олмоқда нафас.
Ложувард гумбазлар тўнкарилган жом;
Қутлуғ издиҳомдин сўнг шаҳар сармаст.

Шеър битгинг келади бундай кечада.
Ислагинг келади маҳбуба зулфин.
Очиб ташласа-ю шароб дил қулфин,
Черикдек тентираб юрсанг кўчада...

Улуғбек кўксидан отилган армон —
Юлдузлар, бошингда солланиб турса;
Илми коинотдин сўйласа дoston.

Она Афросиёб қаддини ростлаб,
Олис тарихларни бир четга сурса,
Пешонангга босса астагина лаб...

* * *

Дўстларим, қайтингиз менинг қалбимга,
Ўз тоғига қайтган шўх сорлар мисол.
Дўстларим, қайтингиз менинг қалбимга,
Қайтадан тикланган минорлар мисол.
Дўстларим, қайтингиз менинг қалбимга,
Сизсиз бу қошона мудҳиш ва вайрон.
Дўстларим, қайтингиз менинг қалбимга,
Мен ҳам ўзлимга қайтайин тамом...

ШЕЪРИМ

Мен шеър ёзсам,
Энди уни қоғозга эмас,
Анов ял-ял ёнаётган ўтга ёзаман.

Омон Матжон.

Бир парча оқ булутга ёздим
Юрагимнинг кўри — шеъримни.

Ёмғир бўлиб ёғилсин шеърим,
кўпчиб ётган
бўз тупроқнинг
кўксига шундоқ.

Жала бўлиб қуйилсин шеърим,
Сенинг чанқоқ қалбингга, ўртоқ!
Маҳбубларнинг кулоқларига
шивирласин сел бўлиб
муҳаббатнинг

битилмаган дostonларини.
Оппоқ ёмғир бўлиб ёғилсин-у шеърим,
япроқларни ювган каби ювиб ўтсин
кўнгилларнинг армонларини.
Ёмғир бўлиб ёғилсин-в шеърим,
шошқин дарёлардан олис,
беҳис бақатўнлар ичра
кўлмак бўлиб қолиб кетмасин.

Бир парча оқ булутга ёздим
Юрагимнинг кўри — шеъримни!..

МУНДАРИЖА

Шоир	3
Пабло Неруда ҳақида	4
Бир майин кезинади	7
Чавандоз	8
Турфаранг лолалар	11
Орзу	13
Болаларнинг ўз йўли	17
Қамалаклар тилини	19
Бойчечак	20
Соҳил манзараси	24
Титаман	25
Қутдим	27
Мени тушунмайсиз	28
Сукунат	30
Аста қуримоқда	31
Ушанда	31
Жюльен Сорель монологи	33
Тўрғай	35
Соғинч (туркум)	36
Дўстларим	43
Шеърим	44

Тулаков Исмоил.

Тўрғай. Шеърлар. Т., «Ёш гвардия», 1983. 46 б.

Тулаков Исмаил. Поющее сердце. Стихи.

Ўз2

На узбекском языке

Исмаил Тулаков

Поющее сердце

Редактор Анвар Обиджон

Рассом Б. Шарипов

Расмлар редактори Р. Зуфаров

Техн. редактор Л. Буркина

Корректор С. Сайдалимов

ИБ № 1214.

Теришга рухсат берилди 1. 10. 1982 й. Босишга рухсат этилди 28.01. 1983 й. Р-18017. Формати 70×90^{1/32}. 1-босма қоғозга «Литературная» гарнитурада юқори босма усулида босилди. Босма листи 1,5. Шартли босма листи 1,75. Нашр листи 1,44. Тиражи 10.000. Буюртма № 24. Баҳоси 20 т. Шартнома № 19—82.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Қомитети «Еш гвардия» нашриёти. Тошкент, 700129, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат Комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2-босма хонаси. Янгийўл ш., Самарқанд кўчаси, 44.